

Píše Ingeborg Fialová-Fürstová

(E*forum, 20. 06. 2018)

Pěkná knížka v pevné vazbě, která vyšla už v roce 2016 v nakladatelství Residenz, se v mezičase setkala s opravdu velikým ohlasem – měřeno počtem (převážně v Rakousku) publikovaných recenzí. Ačkoli většina recenzentů využívá rozbor biografické práce **Daniely Striglové** spíše k psaní o „objektu“ jejího biografického zájmu (tedy o spisovatelce **Marii Ebner von Eschenbachové**) než o její biografické studii, někteří (především ti, kteří se pohybují v germanistickém řemesle a sami napsali všelijaké práce, třeba Karl Wagner nebo Karl Markus Gauss) se přece jen věnují také charakteristice její studie – a to výlučně pochvalně. Mluví se o „všech britských ctnostech tohoto žánru – rešerši, inteligenci, sporé psychoanalýze a důvtipné empatii [s jejichž pomocí D. Striglová] spisovatelku doslova a do písmene probudila k novému životu,“ mluví se o spojení „biografie s tmavým leskem realistického psaní“, jejímu biografickému přístupu jsou přiznávány „naprosto nové akcenty“. Ve stále nových spojeních a obměnách jsou kombinována chvályplná adjektiva („svěží obraz baronky von Ebner-Eschenbachové“, „[sice] vědecká, [ale] lehká“, „napínavá“, „excelentní“, „důkladná“, „znalá“, „odborná“, „výborně rešeršovaná“, „doporučeníhodná“ biografie). „Biografie se vyznačuje nadmíru odbornou prací s materiálem, detailní znalostí díla a diferencovaným kritickým literárněvědným bádáním, které otevírá nové hodnotné pohledy na život básnířky.“

K této mnohohlasé chvále (která většinou zahrnuje ještě i vydavatelskou činnost Daniely Striglové – tím je míněna čtyřsvazková publikace děl Marie Ebner-Eschenbachové z roku 2015 vydaná v kapesním nakladatelství Schuber –: „Editorkám čtyřsvazkové publikace děl Marie von Ebner-Eschenbachové: Evelyne Polt-Heinzlové, Daniele Striglové a Ulrike Tanzerové náleží velký dík za záchranu tohoto cenného čtenářského pokladu spolu s výbornými předmluvami v každém svazku“) se beze zbytku připojuji – a myslím si přitom, že je ale snad naprosto samozřejmé, aby se rakouská germanistika, dav kritiků, nakladatelé a čtenářstvo s nejvřelejší emfází ujímali své neznámější, ukázkové autorky 19. století.

Ale patrně to taková samozřejmost není, jak zmiňuje Daniela Striglová v předmluvě: „Málokdo by tvrdil, že by ovšem postava Ebner-Eschenbachové byla v dnešní době nějakým způsobem sexy. Je s ní spojen trochu zaprášený obraz matrony a katalog ctností zcela podle vkusu 19. století: dobrota, soucit, moudrost, mateřskost, lidskost, láska ke zvířatům, vřelé srdce“ (s. 11) a „image Marie von Ebner-Eschenbachové v dnešní době je nejen image už od nepaměti staré, nýbrž i staromódní ženy [...], odstrašující svou konvenčností“ (s. 12). Striglová se v úvodu věnuje otázce, proč tomu tak je, a obviňuje samu autorku: „Sama nebyla bez viny, v posledních desetiletích

života velmi pomáhala malovat obraz stářím zmoudřelý, dobrotivý, skromný, nad jakékoli morální pochyby povznesené básnířky“ (s. 15), tedy obraz, image, která – mírně řečeno – působí poněkud zastarale. Autorka explicitně uvádí, že tento obraz spoluvytvářel vedle samotné básnířky především Anton Bettelheim, autor první biografie Marie von Ebner-Eschenbachové z roku 1900; v obsáhlém přehledu literatury pak lze najít další spoluvůrce mýtu „dobrého člověka ze Zdislavic“ (s. 12) (třeba Fusseneggerová, Klügerová), pak ale také německy povznesené ohrnovače nosů nad tímto mýtem (Koopmann, Martini) a promotory nového pohledu na dílo a působení Ebner-Eschenbachové (třeba Polheim, Magris, Fliedlová a především Klostermaierová, Rossbacher, Tanzerová a mnoho dalších).

Zřejmě podobně jako americká životopiskyně Doris Klostermaierová, jež vydala druhou Ebner-Eschenbachovskou biografii skoro přesně sto let po té první Bettelheimově (kterou kritizovala coby „hagiografii“), chce Daniela Striglová „objevit ‚jinou‘ Ebner-Eschenbachovou“ (s. 12), totiž současnici a pamětnici pohnutého 19. století, která byla a je stejně tehdy jako dnes velice aktuální, „žena rozervaná mezi epochami, politickými a literárními proudy“ (s. 14), básnířka, která „smýšlela a psala o lidech ve svém okolí nejen láskyplně, ale také s ironií, vtipem a jistou jízlivostí“ a jež „[napsala] romány a povídky, které se při čtení, na rozdíl od prvního dojmu, ukazují jako subverzivní, někdy i explozivní“ (s. 15).

Nenakažena poststrukturalistickou skepsí k žánru biografie, který Pierre Bourdieu prohlásil za „bastarda“, „nečisté umění mezi vědou a literaturou“, dává se Daniela Striglová neohroženě, ale zároveň obezřetně do díla, přičemž neustále reflektuje a kontroluje svůj postup. Samozřejmě jsou v biografii místa, kde je ona nebezpečná hranice mezi non-fiction / vědou a fiction / románovou biografií těsně míjena, kdy se nutkání vytvořit jednotu (života a charakteru spisovatelky) přespříliš podobá počínání spisovatele při konstrukci literární postavy, kde jsou „reálné“ události ze života autorky interpretovány za pomoci pasáží z fikcionálních děl, kde se prostě (někdy i s pomocí psychoanalytického inventáře – aniž se ovšem biografie stává „povídkovým chorobopisem“) fabuluje. Ale „prostý“ / germanisticky nezkažený čtenář se o takovou hranici pramálo stará, naopak si cení čtivosti, malebnosti životního příběhu, který je zároveň příběhem uplynulého století. Občas, v napínavých životních etapách člověka až zamrzí, že autorka hranici k románu přece jen nepřekračuje rázněji a prostě nevypráví, tak rád by přece věděl, jestli Ebnerová opravdu... a co si o tom myslela Betty Paoli... a jak se při tom cítila... Ale možná jednou vyplní tato prázdná románová místa nějaký romanopisec šarže Petera Härtlinga, anebo ale ať si je doplní sám čtenář – četbou děl Ebner-Eschenbachové, ke které biografie rozhodně podněcuje.

Daniela Striglová převypravuje životní příběh Marie von Ebner-Eschenbachové chronologicky (aniž by postmoderními skoky v čase směřovala pozornost třeba na sebe nebo proces vzniku biografie). Život své hrdinky dělí do čtyř velkých kapitol, začíná tedy dětstvím „lesní slečinky“ ve Zdislavicích (1830–1848) v rodinném kruhu a uprostřed přírody, pokračuje „pozdním zrodem“ literárních aktivit Marie Ebner-Eschenbachové, který byl (kvůli dobře známým rodinným skrupulím a literárnímu

světu tehdejší doby, kterému dominovali muži) skutečně zároveň i „těžkým porodem“ (1848-1875), vede dějovou linii k „popularitě“ (1875-1899) a uzavírá ji v kapitole „babí léto“ (1899-1916). Bezvýhradná koncentrace na ústřední postavu životopisu nicméně nenechává historické události, příhody, duchovní impulsy, na které dílo básnířky reagovalo a z nichž v reflexi vyrostlo, scvrknout v pouhou kulisu, ba naopak: Ebner Eschenbachová je nahlížena ve svém symbiotickém spojení se svou dobou, takže (jak píše jeden z recenzentů) „tato biografie zároveň dává vzniknout také komplexnímu obrazu epochy, na němž lze studovat poslední století monarchie z perspektivy šlechtičny se silným sociálně kritickým povědomím.“

Aniž bych na tomto místě chtěla ještě líčit další přínosy a zásluhy biografie (především množství prohlédnutých archivních materiálů, použití doposud neznámých dopisů, deníkových úryvků, ale také dosud málo povšimnutých textů Marie von Ebner-Eschenbachové, úctyhodný přehled literatury, svěží, někdy vtipný styl atd.), závěrem konstatuji, že Danielova Striglová může považovat úlohu, již si na počátku stanovila: „objevit ‚jinou‘ Ebner-Eschenbachovou“, za splněnou. Před čtenářem vystává skvěle čtivý, plastický obraz tu ohromně chytré, kritické ženy, stále připravené vtipně odporovat, pak zas ženy postonávající, pochybující a stále bojující s „démonem umění“ před bouřlivě pohnutou kulisou 19. století.

Přeložila Petra Grycová

Daniela Strigl: *Berühmt sein ist nichts. Marie von Ebner-Eschenbach. Eine Biographie.* [Popularita neznamena nic. Marie von Ebner-Eschenbachová. Biografie.] Wien: Residenz Verlag, 2016, 440 s.

www.ipsl.cz